

L'arrendament de les encunyacions d'or de Perpinyà a Pere Blan entre 1352 i 1365¹

XAVIER SANAHUJA

Pere Blan era membre d'una família de comerciants perpinyanesos que, poc abans dels fets que ens ocupen, el trobem exercint l'ofici de canvista. El juny de 1347, segons Joaquim Botet,² Pere Blan ja havia estat nomenat escrivà de la moneda d'or i d'altres metalls de la seca de Perpinyà. Entre 1352 i 1358, rebé successives concessions reials per fer batre florins i altres monedes d'or a la seca de Perpinyà. Posteriorment, el maig de 1358, a la mort de Simó de Soler, mestre de la dita seca i alhora mestre de l'encunyació de tots els florins de la Corona, fou nomenat per Pere el Cerimoniós per ocupar aquest darrer càrrec.³

1. LES FONTS. EL MESTRE RACIONAL

Les actuacions de Pere Blan, i els seus col·laboradors Joan Volà i Joan Pluer, a la seca de Perpinyà ja eren conegudes per J. Botet, el qual en recollí uns quants documents relacionats, tots provinents del fons de la Reial Cancelleria de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.⁴ Aquests documents recollits per Botet són els contractes d'arrendament atorgats a P. Blan per la fabricació de moneda d'or.

Mitjançant l'estudi de la documentació emesa pel mestre racional, ara podem ampliar i millorar els coneixements sobre aquests arrendaments.

1. Hem d'agrair a Manuel Sánchez Martínez l'haver-nos posat a la nostra disposició la documentació que ha fet possible aquest article.

2. BOTET, J. *Les monedes catalanes*. Barcelona; Institut d'Estudis Catalans, 1908-1911, vol. II, p. 123 i seg.

3. Arxiu de la Corona d'Aragó, mestre racional, seca de Perpinyà, vol. 2015, f. 15.

4. BOTET, II, p. 141 i seg.

El mestre racional era un ofici i alhora una institució creats per Pere el Gran el 1283 i que es desenvoluparen plenament durant el segle XIV.⁵ La missió del mestre racional era la de fiscalitzar la gestió econòmicoadministrativa dels oficials reials i de qualsevol persona concessionària de diners, béns o drets del monarca, és a dir la de passar comptes. Els qui tenien comptes pendents amb l'administració reial eren citats per mestre racional o per algun dels seus subordinats (el tresorer, l'escrivà de ració o els batlles generals, per exemple), els quals comprovaven l'autenticitat dels comptes que els presentaven i en feien quadrar el resultat. Pel mestre racional hi passaven tant els oficials ordinaris de la casa del rei —el tresorer del rei, el protonotari de la cancelleria, etc—, com els funcionaris locals —batlles generals, veguers i batlles locals—, o qualsevol creditor de la cort, extern a l'administració. En el procés d'auditoria, el mestre racional feia ús de tot un seguit de paperassa (citacions, documents que acreditaven les concessions, contractes d'arrendament, registres de notaments, resum en net dels comptes) fins que elaborava i lliurava a l'interessat l'albarà testimonial definitiu de comte retut.

De les còpies d'aquests albarans conservades a l'arxiu reial hem pogut extreure les informacions sobre les activitats de Pere Blan a la seca de Perpinyà entre 1352 i 1356.

2. RESUM DELS ARRENDAMENTS A PERE BLAN

El 18 de febrer de 1356, Pere Blan anà, per primer cop, a passar comptes davant el mestre racional, Berenguer de Codinachs, de cadascuna de les concessions que havia rebut fins aleshores. Això ens permet extreure un munt d'informació sobre les característiques d'aquestes concessions —un total de cinc— per batre moneda d'or.⁶ Posteriorment, l'any 1366, Berenguer de Codinachs rebé per segon cop Pere Blan i junts passaren comptes de les concessions establertes entre el 1356 i el 1365.⁷

El resum de les concessions és el següent:

5. Sobre el mestre racional vegeu: T. de MONTAGUT, *El Mestre Racional a la Corona d'Aragó (1283-1419)*. Barcelona: Fundació Noguera, 1987, 2 vol; A. MASIA DE ROS, «El Maestro Racional en la Corona de Aragón. Una pragmática de Juan II sobre dicho cargo». *Hispania*, núm. 10 (1950); i el recent M. SÁNCHEZ, *El naixement de la fiscalitat d'Estat a Catalunya (segles XII-XIV)*. Eumo-Universitat de Girona, 1995, p. 24-26.

6. ACA, mestre racional, llibre d'albarans, vol. 642, f. 173-79.

7. ACA, mestre racional, llibre d'albarans, vol. 644, f. 257-66v.

1a emissió: del 17/6 al 15/11/1352

Data document: 17 juny de 1352 i 25/8/1352
 Beneficiari: P. Blan
 Objecte: Moneda d'or o argent a imitació de la moneda reial francesa
 Arrendament: 5.000 escuts d'or fi, a raó de 15 sous per cada escut per 13 mesos d'encunyació⁸
 Emissió: prop de 2.300 escuts
 Total a pagar: 1.575 ll., 18 s., 8 d.

2a emissió: del 18/11/1352 al 29/12/1353

Data document: 16 novembre de 1352
 Beneficiari: Pere Blan
 Objecte: Escuts francesos
 Llei: 1a partida escuts: + de 18 quirats
 2a partida escuts: 18 quirats
 3a partida escuts: 16 quirats
 Arrendament: 44 sous b. per cada marc d'or treballat a 18 quirats
 Emissió: 1.335 marcs, 6 unces, 19 diners, 15 grans d'or de 18 quirats
 Total a pagar: 2.498 ll., 14 s., 4 d. b.

3a emissió: 13/3 al 19/5/1354

Data document: 22 febrer 1354
 Beneficiari: Pere Blan, Joan Pluer i Ramon de Boxadors⁹
 Objecte: Florins semblants als del Piemont, amb la llegenda:
 PETRUS REX ARAGO
 Llei: 23 quirats
 Arrendament: 20 sous per marc d'or fi treballat
 Emissió: a) 327 marcs, 3 unces, 15 diners de florins de 23 quirats
 b) 50 marcs, a càrrec de Bernat Gil
 Total a pagar: 314 ll., 3 s., 5 d.

8. S'hi han d'afegir 500 lliures més que s'havien de trametre a la reina.

9. Ramon de Boxadors s'apartà del negoci abans de començar-se la fabricació de moneda.

4a emissió: del 20/5 al 14/6 de 1354.

Data document: 17 maig 1354
 Beneficiari: Pere Blan i Joan Puer
 Objecte: Florins amb la llegenda ARAGON REX PETRUS
 Llei: 23 quirats menys quart
 Arrendament: 27 sous i mig per marc d'or encunyat
 Emissió: 262 marcs, 16 diners de florins de 23 quirats menys quart
 Total a pagar: 360 ll., 7 s., 4 d. b.

5a emissió: del 26/6/1354 al 24/6/1356

Data document: 6 i 14 de juny de 1354
 Data emissió: 3/7/1354-6/1356 (florins)
 26/6/1354-5/2/1355 (escuts)
 Beneficiari: Pere Blan, Joan Volà i Joan Puer
 Objecte: Florins amb la llegenda ARAGON REX PETRUS
 Escuts francesos
 Llei: 23 quirats menys quart (florins)
 16 quirats (escuts)
 Arrendament: 27 sous 6 d. per marc d'or fi encunyat
 40 sous per cada marc d'or d'escuts
 Emissió: 3.999 m., 9 u., 38 d., 11 g. de florins
 1.240 m., 7 u., 2 d., 12 g. d'escuts
 Total a pagar: 7.275 ll., 17 s., 1 d.

6a emissió: del 24/6/1356 al 23/6/1358

Data document: 22 de juny de 1356
 Beneficiari: Pere Blan, Joan Volà i Joan Puer
 Objecte: Florins
 Llei: 23 quirats menys quart
 Talla: 68 florins per marc de Perpinyà
 Arrendament: 35 sous b. per cada marc d'or fi treballat
 10 sous 10 d. per marc d'or d'escuts vells de França
 22 sous 6 d. per marc de florins de Florència
 6 sous 8 d. per marc de florins de 23 quirats i mig

25 sous per marc d'or en *billó*¹⁰
 27 sous per marc d'or fi en massa o en verga
 Emissió: 382.311 florins¹¹ (5.617 m. 10 u. 14 d. 15 g.)
 Total a pagar: 4.437 ll., 2 s., 10 d. òbol

7a emissió: del 24/6/1358 al 23/6/1360

Data document: 20 d'abril de 1358
 Beneficiari: Pere Blan i Joan Volà
 Objecte: Florins
 Llei: 23 quirats menys quart
 Talla: 68 florins per marc de Perpinyà
 Arrendament: 23 sous per marc d'or de dobles, rals de Mallorca i metall en brut treballat
 18 sous per marc d'or de florins de Florència
 6 sous 8 diners per marc d'or de florins comuns (llei alta)
 10 sous per marc d'or de moneda francesa en *billó*.
 Quantitat mínima fixa de 5.000 lliures¹²
 Emissió: 7.671 m., 12 u., 33 d.
 Total a pagar: 6.020 ll., 12 s., 5 d. òbol

8a emissió: del 24/6/1360 a l'1/11/1360

Data document: 22 de juny de 1360
 Beneficiari: Pere Blan i Joan Volà
 Objecte: Florins
 Llei: 23 quirats menys quart
 Talla: 68 florins per marc de Perpinyà
 Arrendament: 23 sous per marc d'or de dobles, rals de Mallorca i metall en brut treballat
 6 sous 8 diners per marc d'or de florins comuns
 10 sous per marc d'or de moneda francesa en *billó*.
 Emissió: 766 m., 15 u., 48 d.
 Total a pagar: 532 ll., 14 s.

10. És a dir: anyells, reials francesos, papallons, cadires, lleons, àngels, corones, nobles, parisencs, dobles franceses ducats de Venècia, genovins i, posteriorment, moltons i dobles castellanés lliurades segurament en forma de lingot. Segons J. Corominas el mot *billó*, d'origen francès, s'emprava per a designar el metall presentat en barres.

11. ACA, mestre racional, seca de Perpinyà. vol. 2015.

12. Cal afegir-hi 400 lliures que s'havien de trametre a la reina.

9a emissió: del 6/1/1361 al 5/1/1363¹³

Data document:	22 de desembre de 1360
Beneficiari:	Pere Blan i Joan Volà
Objecte:	Florins d'Aragó i florins francesos
Llei:	23 quirats menys quart (florins d'Aragó) 21 quirats (florins francesos)
Talla:	68 florins per marc de Perpinyà
Arrendament:	19 sous per marc d'or de dobles, rals de Mallorca i metall en brut treballat per fer florins catalans 40 sous per marc del mateix d'or treballat però per fer florins francesos 7 sous per marc d'or de florins comuns i billó monedat francès per fer florins catalans 15 sous per marc del mateix or, però per fer moneda francesa
	Quantitat mínima fixa de 5.000 ll. (4.000 pels florins catalans i 1.000 ll. pels florins francesos)
Emissió:	4.387 m., 5 u., 41 d., 13 g. de florins catalans 3.032 m., 1 u., 20 d. de florins francesos
Total a pagar:	5.000 ll.

10a emissió: del 6/2/1363 al 5/2/1365

Data document:	29 de juny de 1362 i 29 de novembre de 1363 (pròrroga)
Beneficiari:	Pere Blan i Joan Volà
Objecte:	Florins catalans i florins francesos
Llei:	22 quirats (els florins catalans) 21 quirats (els florins francesos)
Talla:	68 florins per marc de Perpinyà
Arrendament:	19 sous per marc d'or de dobles, rals de Mallorca i metall en brut treballat per fer florins catalans 7 sous per marc d'or de florins comuns i en <i>billó</i> francès per fer florins catalans 15 sous per marc del mateix or, però per fer moneda francesa
	Quantitat mínima fixa de 5.000 ll.

13. L'1 de novembre de 1360 el rei havia arrendat la seca de Perpinyà a Berenguer i Arnau Bertran, canvistes de Barcelona, als quals devia 100.000 sous. La concessió fou revocada poc després en benefici de Blan i Volà, els quals van haver de destinar els beneficis reials de l'encunyació a la liquidació d'aquest deute.

Emissió: 12.627 m., 19 u., 5 d., 12 g. de florins catalans
808 m. de florins francesos
Total a pagar: 5.803 ll.

11a emissió: del 6/2/1365 al 21/4/1365

Data document: 29 de desembre de 1364
Beneficiari: Pere Blan i Joan Volà
Objecte: Florins catalans
Llei: 22 quirats
Talla: 68 florins per marc de Perpinyà
Arrendament: 19 sous per marc d'or de dobles, rals de Mallorca i metall en brut treballat per fer florins catalans
7 sous per marc d'or de florins comuns i en *billó* francès per fer florins catalans
Emissió: 1.793 m., 4 u., 26 d.
Total a pagar: 644 ll., 10 s., 6 d.

12a emissió: del 22/4/1365 al 16/6/1365

Data document: 21 de març de 1365
Beneficiari: Pere Blan i Joan Volà
Objecte: Florins catalans i florins francesos
Llei: 18 quirats
Talla: 68 florins per marc de Perpinyà
Arrendament: 45 sous per marc d'or encunyat i lliurat
Emissió: 943 m. 2 u. de florins catalans
44 m., 6 u. de florins francesos
Total a pagar: 2.222 ll., 19 s., 4 d.

3. ELS GUANYES DEL REI

Si sumem les quantitats que P. Blan degué satisfer a l'administració reial, obtenim un total de 36.686 lliures. Pere el Cerimoniós rebé, de Pere Blan i els seus col·laboradors, una mitjana de poc més de 2.800 lliures anuals en concepte de la concessió de la fabricació de moneda d'or. A canvi, el rei només intervenia mínimament en el manteniment de la seca de Perpinyà: consta en la sisena concessió que, mentre P. Blan havia de satisfer el salari de la major part dels responsables de la seca de Perpinyà (mestre de seca, escrivà, fonedors, obrers,

moneders), el rei només havia d'aportar el salari del personal novell de la seca. A més, Blan i els seus associats havien de fer-se càrrec del lloguer de la casa i de totes les despeses ordinàries. És probable, també, que el monarca obtingués ingressos similars d'altres particulars durant els primers anys. L'exclusivitat de l'encunyació de moneda d'or per part de Pere Blan no s'expressa en els primers contractes i és possible que el rei arrendés encunyacions paral·leles a d'altres beneficiaris. Des del 1356, en canvi, ens consta que el rei es comprometia, amb Pere Blan, a no autoritzar cap altra encunyació de moneda d'or al seu regne, llevat dels rals d'or fabricats a Mallorca.

Com es calculaven les quantitats que havia de rebre el rei? Excepte en els escassos cops que hom pactava una quantitat fixa per a l'arrendament, el total a pagar pel beneficiari a l'administració reial, a través del mestre racional, es calculava habitualment de la manera següent: 1) del nombre total de marcs d'or treballats o encunyats, hom descomptava una quantitat per franquesses, altres pactes i circumstàncies diverses; 2) després hom havia de transformar els marcs d'or aliat en marcs d'or fi o pur —o en el tipus d'or que s'hagués establert al contracte—, i 3) aleshores només calia multiplicar els marcs de l'or predeterminat pel cànon estipulat al contracte. De les concessions per encunyar moneda de Pere Blan, n'hi ha poques que repeteixin el mateix cànon predeterminat al contracte.

Fixem-nos en les modalitats de càlcul:

a) Quantitat fixa: la trobem excepcionalment en la primera emissió. El monarca arrendava l'encunyació de moneda estrangera per 5.000 escuts d'or a raó de 15 sous per cada escut.

b) Taxa fixa proporcional a l'or treballat: ho trobem a la segona i tercera concessions. En el primer cas, el rei demanà 44 sous per cada marc d'or de 18 quirats treballat per fer escuts francesos, i en el segon cas, 20 sous per cada marc d'or fi (igual o superior als 23 quirats i mig) destinat a fabricar florins.

c) Taxa fixa proporcional a l'or encunyat i/o lliurat: ho trobem a les concessions quarta i cinquena (27 sous i mig per marc d'or fi) i dotzena (45 sous per marc d'or lliurat).

d) Taxa variable proporcional a l'or treballat: consisteix a avaluar l'or, treballat a la seca, de manera diferent segons el seu origen. El cànon s'estableix a partir de les compres de l'or i no a partir del lliurament de florins encunyats o dels marcs d'or treballats. En aquestes concessions (la sisena, vuitena i onzena), el cànon a pagar variava molt depenent de l'origen de l'or que entrava a la monederia, i podia abarcar, per exemple, des dels 6 sous 8 diners per marc d'or de florins de 23 quirats i mig, fins als 27 sous per marc d'or en brut. Aquesta diferenciació de «preus» dels distints tipus d'or ens confirmen la voluntat reial de prioritzar la fundició d'un o altre tipus de moneda (en aquest cas els florins de llei alta encunyats abans del 1353

i que ara eren substituïts per florins de 23 quirats menys quart o de 22 quirats). El cànon també variava segons la destinació de l'or treballat: s'incrementava si l'objectiu era fabricar moneda estrangera i es rebaixava si es volien fabricar florins catalans. Alguns tipus monetaris només apareixen citats en els primers arrendaments d'aquest tipus, circumstància que ens permet suposar que no arribaven en gaire abundància a Perpinyà: és el cas dels florins florentins (testimonials entre 1356 i 1360) i dels escuts vells francesos (només citats entre 1356 i 1358). Per contra, l'aparició dels rals d'or de Mallorca i la seva fundició des del 1358 ens podrien fer pensar en un canvi de llei d'aquestes monedes, rebaixades de 23 quirats i mig a 23 quirats, que propiciaria la necessitat de refondre els exemplars de llei més alta.

e) Sistema mixt de taxa variable proporcional a l'or treballat però amb una quantitat mínima pactada d'antuvi: ho trobem a la setena, novena i desena concessions. El rei també avalua l'or segons el seu origen però li atorga unes taxes més reduïdes a canvi d'assegurar-se una quantitat mínima que els arrendataris havien de satisfer independentment del volum de l'emissió.

Observant tots aquests sistemes de càlcul, podem establir una sèrie de constants, com la progressiva complicació dels mètodes per avaluar els guanys del monarca, o l'increment del cànon establert al contracte en el cas de fabricació de moneda estrangera.

També cal assenyalar que el rei ordenava que se seguís fidelment la talla establerta per a les monedes (en el cas que ens ocupa era de 68 florins per marc). Si es produïa un excés de talla, el rei es quedava amb els florins que havien excedit el nombre que corresponia segons els marcs d'or encunyat. I a l'inrevés, si segons la talla i els marcs d'or encunyats el nombre total de florins no arribava a la quantitat exacta, eren els arrendataris els que havien de satisfer de la seva butxaca els florins que mancaven.

A partir del maig de 1358, P. Blan fou nomenat mestre de l'encunyació de totes les monedes d'or de la Corona. Des de la sisena concessió, l'any 1356, els arrendaments de florins es produïren amb la intervenció d'una tercera persona: un oficial delegat del rei que havia de vigilar les operacions i passar comptes directament amb P. Blan. En aquella ocasió fou nomenat Gausbert de Tragurà, que en nom del rei intervenia en l'encunyació.¹⁴ P. Blan continuaria ascendint graons dins de l'administració reial i ocuparia alts càrrecs, com el de dispenser (tresorer) del duc de Girona, infant primogènit del rei Pere, des de l'any 1367.

14. BOTET, II, p. 125.

4. ELS FLORINS DE PERPINYÀ: UNA DESCONEGUDA EMISSIÓ A 23 QUIRATS¹⁵

4.1. Encunyacions a Perpinyà (1): moneda forània (1341-1365)

La iniciativa de falsificar la moneda encunyada pels reialmes i estats veïns ha estat sempre una pràctica habitual exercida per rivals i enemics. A la Corona catalanoaragonesa, per no anar més lluny ni a dates més recents, consten fabricacions massives de masmudines i millaresos —que imitaven el numerari almohade— durant els regnats de Jaume I i Jaume II.¹⁶ Les monedes imitades eren copiades fidelment dels originals i, com que tenien per objectiu barrejar-se amb les autèntiques i passar per fabricades per l'autoritat que els pertocava, habitualment no duïen cap marca externa que ens faciliti la seva identificació.

Jaume III de Mallorca recollí aquesta pràctica i feu encunyar a Perpinyà moneda francesa, segurament rebaixada de llei. Amb aquesta operació, el rei privatiu de Mallorca aconseguia danyar un dels seus enemics, el rei Felip de Valois de França —amb el qual estava en guerra des del 1340 per la sobirania del senyoriu de Montpeller—, alhora que obtenia sucosos beneficis de l'encunyació fraudulenta. La seca encarregada d'aquest batiment fou establerta a Perpinyà, i no a Mallorca, on se seguia encunyant el numerari propi de les Illes i legítim del regne.

D'aquesta activitat en tenim constància a través de les fonts barcelonines, que ja el 1341 parlen de la fabricació a Perpinyà d'anyels d'or, i sobretot perquè Pere el Cerimoniós, un cop reconquerit el regne de Mallorca, es decidí a continuar-la i potenciar-la.

«El mes de febrer de l'any 1352, tres anys després de la mort de Jaume III, Pere III manà que li portessin de Perpinyà una mostra de cada un dels encunyats amb què s'havia batut la moneda del rei de França batuda a perpinyà».¹⁷ Immediatament, el monarca inicià les encunyacions. El 17 de setembre de 1353, encarregava a Ramon de Boixadors l'encunyació de moneda d'or de llei inferior als 16 quirats (666,7‰).¹⁸ Tot i que s'ha considerat habitualment que el contracte de Boixadors era per fabricar florins de molt baixa llei, el cert és que l'encàrrec feia referència a la moneda francesa, que sí que era encunyada fraudulentament a 16 quirats.

Ho sabem perquè Pere Blan obtingué el primer arrendament un any abans. El 17 de juny de 1352, Pere el Cerimoniós l'autoritza a fabricar moneda d'or o d'argent a imitació de la moneda reial francesa, a canvi d'una quantitat fixa de 5.000 escuts

15. A part del recull de J. Botet, sobre els primers florins perpinyanesos vegeu: M., CRUSAFONT, «Jaume III de Mallorca (1324-1343), veritable creador del florí català», *Acta Numismàtica*, núm. 15, (1985) p. 203-217; i el recent: J. N., BARRANDON; M., CRUSAFONT; J., JOUSSEMET. «Identificació amb anàlisi per mètodes nuclears d'alguns florins de Perpinyà. Altres qüestions referents als florins catalans», *Acta Numismàtica*, núm. 25, (1995) p. 121-137.

16. BOTET, II, p. 53-54 i 92.

17. CRUSAFONT, p. 213, seguint: BOTET, II, p. 141.

18. BOTET, II, p. 141.

d'or equivalents a 75.000 sous. En el termini d'un parell de mesos, Blan encunyà 2.300 escuts. El següent arrendament, vigent durant l'any 1353, ens informa de la llei de les monedes falsificades: Pere Blan havia de fabricar una partida d'escuts a 16 quirats, una segona a 18 quirats i una tercera per sobre dels 18 quirats. L'encunyació de monedes similars però de diferents quirats ens introdueix un ús diversificat de les peces. En aquest segon arrendament, d'un any de durada, Pere Blan encunyà monedes equivalents a més de 1.300 marcs d'or de 18 quirats de llei. Pere Blan efectuà una darrera encunyació d'escuts francesos entre el mes de juny de 1354 i el febrer de 1355. Aquest cop, les peces havien de ser totes de 16 quirats de llei i foren encunyades en una quantitat equivalent a 1.240 marcs d'or fi. Anys després, entre el 1361 i el 1365, Blan tornà a encunyar moneda francesa, aquest cop florins, coincidint amb la cada cop més elevada necessitat de diners per part del monarca.

4.2. Encunyacions a Perpinyà (2): els primers florins (1341-1354)

El florí d'or català es va començar a encunyar, i a fer circular, a Perpinyà, cap el 1341, també per iniciativa de Jaume III de Mallorca, i fou aquesta circumstància, expressament prohibida pels pactes de vassallatge entre els monarques mallorquins i els seus parents de la Corona, la que serví d'excusa a Pere el Cerimoniós per iniciar l'ofensiva final contra el regne de Mallorca.

Com havia succeït amb la moneda francesa d'imitació, Pere III es decidí poc després a continuar i difondre la fabricació de florins, aprofitant la mateixa seca de Perpinyà. El primer document d'aquest monarca referent a aquest impuls està datat a Poblet l'any 1346, encara que les noves emissions de florins podien no haver començat fins l'any 1349, data en què el rei reiterà l'ordre d'encunyació, nomenà nous càrrecs entre el personal de la seca i ordenà que hom afegís la lletra P —per Pere— als florins que s'havien de fabricar. Els primers anys d'encunyació de florins a Perpinyà ens són encara força desconeguts. És força probable que les primeres emissions de florins catalans, de llei alta per sobre dels 23 quirats,¹⁹ fossin majoritàriament encarregades a particulars i no directament al personal de la seca. Això és el que es desprèn de l'estudi del llibre on Simó de Soler, mestre de la seca de Perpinyà, anotava les compres d'or destinades a fabricar florins. Entre 1349 i 1354, l'or comprat per fabricar florins era pràcticament testimonial:²⁰ un mínim de 2 marcs l'any 1349 i un màxim de 468 marcs l'any 1353. Només cal comparar

19. Gràcies a les àlisis comunicades per J. N. Barrandon, M. Crusafont i J. Joussemet, hom ha pogut distingir un mínim de 4 emissions de llei propera a l'or fi (24 quirats), identificables amb les primeres efectuades a Perpinyà a nom de Pere el Cerimoniós. Ens referim als florins amb marca escut català caironat, escut apuntat, A gòtica, i R gòtica.

20. ACA, mestre racional, seca de Perpinyà, vol. 2012. El mestre de la seca comprava l'or a particulars al for o preu de 66 florins per cada marc, és a dir dos florins per sota de la talla en què més tard s'encunyaria el metall.

aquestes xifres anuals amb les de la fabricació de florins de Pere Blan per concloure que són insuficients per alimentar fins a un mínim de quatre emissions distintes de florins d'alta llei. És més que probable, doncs, que les primeres encunyacions de florins s'arrendessin majoritàriament a particulars com Joan Puer, Ramon de Boxadors o Bernat Gil, personatges ja esmentats i dels quals coneixem alguna actuació a la seca en aquestes dates. Ramon de Boxadors, per exemple, havia estat encunyant moneda estrangera de 16 quirats de llei abans que, l'any 1353, el rei li concedís la possibilitat frustrada de fabricar florins fora de Perpinyà i, poc després, una participació tampoc reeixida en la tercera concessió a P. Blan.

4.3. Encunyacions a Perpinyà (i 3): Pere Blan, arrendatari (1354-1365)

El 22 de febrer de 1354, P. Blan obtingué el permís per encunyar, per primer cop, florins d'or. Segons el contracte, els florins havien de ser semblants als del Piemont, tenir una llei de 23 quirats (958,3 ‰ d'or) i lluir la llegenda *Petrus Rex Arago*. Les primeres emissions de florins de Pere Blan han estat identificades amb els florins que duen la marca espasa a l'esquerra de sant Joan Baptista,²¹ ja que aquest símbol era un dels elements heràldics dels Blan. Fins ara desconeixiem l'existència de cap emissió de florins catalans de 23 quirats de llei. Entre P. Blan i Bernat Gil —que apareix citat a l'albarà del mestre racional en una encunyació paral·lela— van encunyar poc més de 25.000 florins d'aquesta llei, abans que, tres mesos més tard de la citada concessió, Pere III n'atorgués una de nova a P. Blan que anul·lava l'anterior i establia la fabricació de florins semblants però amb la llei disminuïda en un quart de quirat (947,9 ‰ d'or) i amb la llegenda lleugerament canviada i invertida a *Aragon Rex Petrus*. Al nostre parer, no s'hauria d'entendre com una casualitat que el canvi de llei observat al contracte anés lligat amb el canvi de llegenda. Dos florins amb una aparença similar però amb distinta quantitat intrínseca d'or havien de poder ser distingits per part dels experts per alguna marca o diferència establerta d'antuvi al contracte. Efectivament, es coneixen florins amb la marca espasa amb les dues variants de llegenda, però el florí amb llegenda *Petrus Rex Arago* —el que hauria de ser de 23 quirats—, força rar, encara no ha estat mai analitzat per conèixer el seu contingut d'or.

Com ja hem dit abans, P. Blan fou nomenat mestre de la fabricació dels florins d'or l'any 1358 i en rebé l'exclusiva de la fabricació. Va seguir utilitzant l'espasa per «signar» els seus florins fins al febrer de l'any 1363, quan hom rebaixà novament la llei dels florins a 22 quirats (916,6 ‰),²² i es veié obligat a canviar

21. M., CRUSAFONT. *Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa medieval (785-1516)*. Madrid, Vico, 1982, p. 230, núm. 202.

22. Textualment, els documents ens assabenten que els nous florins havien de dur «algun contrasenyal per diferenciar-se dels altres florins que eren batuts a llei de 22 quirats 3 quarts». ACA, mestre racional, vol. 644, f. 263.

la marca dels florins per una mitja lluna. La rebaixa de llei es produí a causa de l'escolament dels florins perpinyanesos cap a l'estranger, on eren canviats per plata a un for desfavorable per a la Corona.

L'abril de l'any 1365, les Corts de Tortosa acordaren atorgar un important donatiu al monarca, necessitat de recursos per a la guerra amb Castella. A canvi, el rei accedí a cedir a la Generalitat el domini sobre la seca de Perpinyà durant el temps que li permetés recuperar els diners prestats. Abans de fer efectiva la cessió, però, el monarca acordà amb Blan i Volà un nou arrendament de la seca, aquest cop només per dos mesos, destinat a fabricar florins amb la llei novament rebaixada a 18 quirats (750 ‰). No es produí cap emissió oficial de florins de llei transitòria entre els 22 i els 18 quirats, com fins ara s'havia cregut. El 16 de juny, la Generalitat continuà a Perpinyà les emissions de florins de 18 quirats, llei que ja no va ser modificada fins a la desaparició dels florins, a la segona meitat del segle xv. Els diputats del General de Catalunya arrendaren la seca de Perpinyà al mateix Blan,²³ conjuntament amb dos dels principals personatges que havien aportat diners per a la guerra: Jaume de Gualbes i Eimeric Dusay.

El 1369, la seca de Perpinyà tornà novament a mans del rei, el qual es dedicà, alternativament, bé a arrendar-la a Pere Blan i al seu fill Perpinyà, o bé a explotar-la directament. Des d'aleshores la seca de Perpinyà perdé l'exclusivitat en la fabricació dels florins d'Aragó. Arribats a aquest punt, i a manca de nous documents, ens veiem encara incapacitats per determinar les marques que duïen els primers florins de 18 quirats fabricats per Blan per encàrrec del monarca, primer, i per la Generalitat, després.

Els primers florins de Perpinyà:

espa

lluna

23. ACA, mestre racional, llibre d'albarans, vol. 645, p. 130 i 176v.

any	quirats	marca	llegenda	arrendador	arrendatari
1349-1354	+23 2/4	diverses	diverses	rei	?
1354	23	espasa	P. Rex Arago	rei	Blan i ass.
1354-1362	22 3/4	espasa	Arago Rex P.	rei	Blan i ass.
1363-1365	22	lluna	Arago Rex P.	rei	Blan i ass.
1365	18	?	?	rei	Blan i ass.
1365-1369	18	?	?	Generalitat	Blan i ass.